

Hozzászólás az ERDŐ-ben megjelent cikkekhez

Örülhetünk-e a sikereknek?

Sikeres az erdőgazdálkodás! Az évi 11 millió m³ növedékből igazán nyugodtan ki lehet vágni 8–9 millió m³-t.

(Az Erdő 1989/471. old.)

Az ágazat 3 milliárd forint nyereséget hoz.

(Az Erdő 1990/88. old.)

A fakitermelés megnégyszereződött 1949 és 1989 között. Az ország élőfakészlete pedig 1965 és 1985 között 156 millió m³-ről 274 millióra emelkedett, vagyis 118 millió m³-rel gyarapodott annak ellenére, hogy ezen időszak alatt 136 millió m³ volt a kitermelés!

(Az Erdő 1989/557. old.)

Nagyon szép eredmények! A szaksajtón kívül a napilapokban is sokat olvashatunk ezekről. De kinek a sikerei ezek a szép számok? Az erdészeké talán? A második, harmadik vonalban dolgozó üzemi erdészek elpirulnak, zavarban vannak, ha ezeket a számokat hallják. Még véleményt sem mondanak, legtöbbször csak hallgatnak. Nem tudnak örülni az ilyen sikereknek, pedig mennyit kellett dolgozniuk...

Nem lesz kérem itt semmi baj, ha az üzemterv (bocsánat erdőterv) szerint folyik a gazdálkodás. A növedék nagyobb mint a kitermelt fatömeg — vigasztalják őket a főnökeik, az üzemtervezők és az erdőfelügyelők. Tanács is akad bőven. Nagyobb súlyt kell fektetni az erdőművelésre. Többet kell az erdőben lenni, mint az íróasztalnál. Nem szabad kényelmesnek, felkészületlennek, türelmetlennek lenni. A szálalást kérem még ma el kell kezdeni, de legkésőbb holnap, hogy az utókor szép erdőket kapjon. De a megfiatalodott erdeinkben mit szálalunk? Talán azt a néhány szál hajunak, amely még átvészelte a tervteljesítési korszakot?

Mások így fogalmaznak: nincs itt még kérem semmi baj, csak várni kell vagy harminc évet és akkor már belépnek a mostani fiatalosok. Elvégre az utódok ráfoghatják majd — ha akarják —, hogy elérték a véghasználati kort. Az üzemtervi vágásérettségi kor leesett 1985-ben 53,1 évre. A véghasználatok aránya 1960 és '85 között 60%-ról 72%-ra nőtt. Az apadék pedig szintén növekedett 16%-ról 20%-ra (Az Erdő 1989/558. old.), az átlag átmérő viszont csökkent. Ilyen apróságokat észre sem szabad venni, még beszélni is felesleges róla.

Miért kellene az elődök nevelte erdőket levágni? Ezentúl majd mindenki a saját nevelésű állományát vágja, ha felgyorsult korunkban az erdőterv ezt lehetővé teszi. És a közvélemény, amely csak ítél, de nem mérlegel, milyen alapon bírálja a mostani nagy termeléseket? Ilyen és hasonló gondolatok miatt az erdészek nagy része csak hallgat és aggódva várja, hogy mit hoz a jövő.

Megoldást talán a nyereségérdekeltség helyett a vagyongerdekeltségű szemlélet jelentene, ha az ágazat időben segítséget is kapna.

A minden időben érvényes általános szemléletek remélhetőleg ismét előtérbe kerülhetnek:

- a mennyiség ne növekedjen a minőség rovására,
- a környezeti és természetvédelmi érdekek ne szoruljanak háttérbe,
- a kiadás ne legyen több a bevételnél,
- a nem gazdaságos tevékenységek felhagyása,
- az erdőt a hozzá tartozó egyéb területekkel és berendezésekkel együtt kell kezelni,
- rugalmas összhang a szakszerűség és a piaci kereslet között,
- a vadászat ismét az erdészek kezébe kerüljön,
- az íratlan törvényeket is illik betartani (az erdőben pedig sok van).

Elképzelhető, hogy a jövőben átmenetileg:

- nagyobb mennyiségű új erdőtelepítések lesznek,
 - esetenként egyes erdészeteket, vagy üzemeket veszteségesre kell tervezni,
 - új nagyberuházásokat nem lehet tervezni,
 - az erdei vadkárak csökkentésére azonnali, hatékony intézkedést kell tenni,
 - a jogszabályok módosítása után a telekügyek száma ugrásszerűen emelkedni fog.
- Működési körzetében minden erdőgazdálkodónak támoogatni kell:*
- általában minden racionális elképzelést,
 - a többi szomszéd erdőgazdálkodót,
 - a közműhálózatok fejlesztését,
 - a vízrendezéseket,
 - a bányák által visszaadott területek újratelepítését,
 - a turizmust és a szervezett ifjúsági nyári sátorábrórást,
 - az illegális személtlerakás és erdei károkozás elleni harcot.

A közvéleményt pedig figyelmen kívül hagyni nagy hiba lenne. Tudomásul kell venni, hogy kritikus szemmel, élesen figyelik az erdészek tevékenységét. Nem vehető ez rossz néven, hiszen nagyon sok, erős érzelmi szál fűzi az embereket az erdőhöz, amiért joggal aggódnak. Gondos felvilágosító munkát kell végezni, és megnyugtató módon tájékoztatni a közvéleményt az erdők állapotáról, az elvégzendő szükséges munkákról, sok türelemmel és megértéssel, nem pedig szakmai elfogultsággal és lekezeléssel. A hibás tájékoztatás igen veszedelemes, ilyet a szakma nem engedhet meg!

A körülmények és a szemléletek nagyon sokat változtak napjainkig az erdőgazdálkodásban, de reméljük, hogy a jövőben a cél ismét a magyar erdők szakszerű és gondos kezelése lesz. Így talán egyszer minden visszakerülhet a rendes kerékvágásba és a természet mély sebei lassan gyógyulni kezhetnek.

Tóth Aladár

Dr. Kollwenz Ödön

Az erdőbirtokossági társulatok sorsa 1945 után

(II. rész)

A második világháború jóformán még be sem fejeződött, amidőn a „földműves nép földhözjuttatásáról” szóló rendelet, majd törvény (1945:VI.tc.) életbe lépett. Ennek rendelkezései alapján az ország addigi agrár–felépítettsége rövid idő alatt teljesen átalakult. Ez az átalakulás az erdőbirtokossági társulatokat sem hagyta érintetlenül. Atörvény rendelkezései szerint a 10 kat. holdnál nagyobb használati illetőségek „a törvény erejénél fogva” a Magyar Állam tulajdonába kerültek. Az ezt követő években véghez vitt német kitelepítésekkel érintettek és a szlovák kitelepültek használati illetőségeit vagy a földigénylők, vagy az Állam kapta.

Lényeges változás 1949-ben történt, amikor kormányrendelettel (1130/1949) az eddigi arányrészek szerinti szavazást szavazategyenlőség váltotta fel. Ezentúl minden társulati tag egy–egy szavazattal rendelkezett. Az így, szervezetenként kissé átalakult erdőbirtokossági társulatok működésüket tovább folytatták, felügyeleti hatóságuk az erdőfelügyelőségek maradtak, az állami kezelés a MÁLLERD (Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek) erdőgondnokságainak a feladata lett. A szakmai vezetést és a munkák ellenőrzését vagy maga az erdőgondnok, vagy egy erdészeti üzemi tiszt látta el.

Az 1952. év súlyos csapást jelentett az erdőbirtokossági társulatok számára. Az erdőbirtokossági erdő kezelését ekkor az állami erdőgazdaságok vették át (10876/1951 FM. sz., E–611–32/1952 ÁGEM. sz.) úgy, hogy kezelésük az állami erdőkkel együtt történt, sőt üzemtervezéskor (erdőtervezéskor) az erdőbirtokossági társulati erdőket az állami erdők üzem(erdő)tervébe beépítették. Az erdőbirtokossági társulatok ugyan „de jure” nem szűntek meg, „de facto” azonban a társulati élet teljesen leállt, mert saját ügyeik intézésétől és önálló gazdálkodásuktól őket teljesen megfosztották. A tagok ezt érezték, az érzést még növelte, hogy az erdőbirtokossági társulati tagok érdeiben az állami erdőgazdaságok által kitermelt fából csupán alárendelt tűzifaválasztékot vásárolhattak, épületi fát csak indokolt esetben (tanácsi igazolással) a mindenkor forgalmi áron. Az állami erdőgazdaságok az erdőbirtokossági társulati erdőkben kitermelt fa minden m³-éért a Főhatóság által elrendelt 1,70 Ft–ot fizettek a társulatok részére.

Az 1956. évi forradalom napjaiban egyes helyeken az erdőbirtokossági társulati tagok érdeiket újból birtokba vették, engedély nélküli fakitermelés, nagyobb mértékű falopás csak elvétve fordult elő. A forradalom leverése után az új hatalom kénytelen volt (taktikai okokból) az erdőbirtokossági társulatok újbóli megalakulását törvényesíteni. Ezek újraalakulása nagyobb nehézséget nem okozott,

mert szétdarabolásuk ekkor még nem történt meg. Mindössze új névjegyzék összeállítása vált szükségessé, mert a forradalom leverése után külföldre távozott erdőbirtokossági tagok használati illetőségei a Magyar Államra szálltak. (Az állami arányrész ezzel országosan 9%–ra nőtt.) Az állami kezelést továbbra is az állami erdőgazdaságok látták el. A kormányrendelet (38/1957 Korm.) lehetőséget adott arra, hogy az erdőbirtokossági társulatok kétféle kezelési mód között választhattak: egyszerű, vagy kiterjedt (minden munkát az állami erdőgazdaság végez) kezelés között. A birtokossági tagokban az erdőgazdasági kezelés rossz emléke ekkor még élénken élt, így a társulati közgyűlések legtöbbje az egyszerű kezelést választotta. Ezeknél is állt az a megszorítás, hogy az általuk kitermelt faanyag öt választékát (fűrész– és talpfarönk, bányafa, papírfá, vezetékoszlop) az állami erdőgazdaságok részére felvásárlás végett fel kellett ajánlani. Ha az erdőgazdaság a vásárlástól elállt, az erdőbirtokossági társulatok ezzel az anyaggal is szabadon rendelkezhetek.

Ezekre az erdőközösségekre a halálos csapást az 1962. év mérte. Ekkorra a községek „termelőszövetkezeti községek”–ké alakultak és az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény és a 33/1962 Korm. sz. rendelet alapján az ezekben a községekben „de jure” megszűntnek nyilvánított erdőbirtokossági társulati erdőket a tsz–ek, állami erdőgazdaságok és állami gazdaságok között felosztották. Ezt a munkát az állami erdőrendezőiségek végezték. A rendelkezések szerint az állami arányrészek az állam tulajdonába, a többi erdőterület az arányrészeknek megfelelően a volt erdőbirtokossági társulati tagok tulajdonába, de a termelőszövetkezetek használatába kerültek. A tulajdoni viszony az évek folyamán elmosódott, mert a termelőszövetkezetek az erdőgazdálkodás eredményét nem osztották fel a tulajdonosok között (névjegyzék összeállítása sem történt), hanem azt a mező– és a melléküzemágak gazdálkodási eredményeihez ömlesztették.

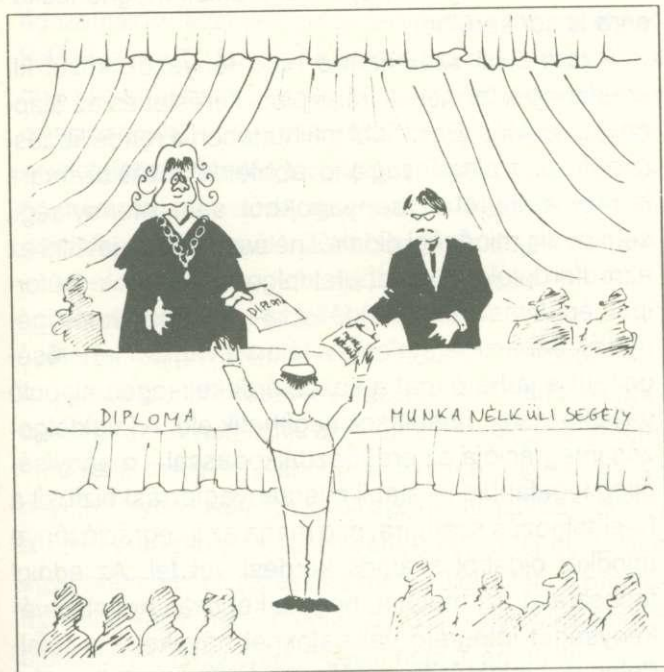
Az ú.n. tsz–erdőkben a gazdálkodás eleinte állami kezelés keretében történt. Erre a célra az erdőgazdaságokban szakmai irányító erdészeteket szerveztek, amelyek személyzete a szükséges irányítást (vágáskitűzés és vezetés, anyagfelvétel, erdősítés vezetés stb.) végeztek. Ezért a tsz–ek 30 Ft/kh kezelési díjat fizettek az állami erdőgazdaságok részére. Mind több tsz törekedett az önálló erdőgazdálkodás végzésére erdészek alkalmazásával, úgy, hogy ezek állami kezelése 1970-ben teljesen megszűnt.

A tsz–ek erdőgazdálkodása azóta több–kevesebb sikerrel folyik.

Végzős hallgatók a pályakezdésről

A fenti témában az Erdőmérnöki Kar 1990-ben végzés előtt álló évfolyamában közvéleménykutatást végeztem.

Mind a téma jellege, mind a címben szereplő töbesszám megköveteli ezt a formát, hiszen csak az egyéni vélemények összessége adhat reális képet a helyzetről. A dolog korántsem új. 1988. volt az első olyan év, amikor komolyabb elhelyezkedési problémák adódtak szakmánkban. Azóta három évfolyam végzett hall-

gatói nyilatkoztak a pályakezdéssel kapcsolatban. Ez a kezdeményezés csak annyiban más, hogy előbb — közvetlenül a végzés előtt — kéri ki az érintettek véleményét.

Az 58 fős évfolyamból 41-en töltötték ki és juttatták vissza a kérdőíveket.

A vélemények összesítése után a következők állapíthatók meg:

- a szakmánkon belüli elhelyezkedéssel kapcsolatban a helyzet nem tűnik olyan tragikusnak: a megkérdezetteknek 59%-a rendelkezik valamilyen ígérettel (ebből 37% a konkrét ígéret, pl. szerződés);

- az erdőszültebb megyékben (Komárom-Esztergom; Zala; Veszprém; Pest; Győr-Sopron; Somogy; Borsod) e tekintetben jobb a helyzet, ezekben az álláshoz jutási esély 64%-os;

- a kevésbé erdőszült megyékben (Békés; Csongrád; Fejér; Szolnok; Szabolcs; Bács-Kiskun) ez csak 50%-os;

- érdemes külön megemlíteni Szabolcs-Szatmár-

Bereg és Somogy megyét: az itt lakó hallgatók mind egyike (4-4 fő) ígérettel bír;

- ezzel szemben a Békés illetve Csongrád megyében lakó négy hallgató közül senkinek sincs ígérete;

- a válaszadók 12%-a semmiképpen sem a szakmában kíván elhelyezkedni;

- a jelenleg semmilyen eséllyel nem rendelkező hallgatóknak is 82%-a a szakmában kíván elhelyezkedni;

- a megkérdezettek 41%-a úgy nyilatkozott, hogy egyetemi éve alatt a szakmáról alkotott képe negatív irányban változott;

- mindössze két fő jelzett pozitív irányú változást (ők mindketten gimnáziumban végeztek);

- a megkérdezettek 46%-a szakirányú szakközépiskolában, 54%-a gimnáziumban érettségizett;

- a negatív irányú változás részaránya a gimnáziumban végzettekénél nagyobb (50% a 32%-kal szemben);

- a gimnáziumban végzettekénél nagyobb az álláshoz jutási esély (64%, 53%-kal szemben);

- az álláskeresésnél felmerülő öt fontos tényezőre a 41 megkérdezett a következő rangsort alakította ki: szakmai szempontok, lakás, fizetés, egyetemi évek alatt kialakult kapcsolatok (férj, feleség), állandó lakóhelytől való távolság;

- a szakmai szempontokat első helyre a válaszadók 32%-a (köztük a gimnáziumi, illetve szakközépiskolai végzettség aránya közel egyenlő), az ötödik helyre 3 fő (7%) tette.

Jónéhány hallgató röviden megindokolta a szakmáról alkotott képe megváltozásának okait. Ezek az okok alapvetően két csoportra oszthatók: a gyakorlati élet (a szűken értelmezett szakma) aktuális problémái és a képzéssel kapcsolatos problémák. Korántsem újkeletű dolgok ezek. Ízelítőül néhány példa:

- a szakma alaptárgyainak nem megfelelő színvonalú oktatása, az alacsony követelményszint;

- az elmélet és a gyakorlat diszharmonája;

- a gazdálkodás nyereségérdekeltsége, az egységes koncepciók hiánya, elferdült fafajpolitikák, az erdőművelési és használati munkák klasszikus eljárásainak háttérbeszorulása;

- centralizált vállalatok, bürokratikus szervezetek, belső marakodások.

És még három megjegyzés:

- az elhelyezkedés lehetőségeit jelenleg a személyes kapcsolatok határozzák meg;

- kilátástalanság, mely csak az új törvényes keretek életbe lépése után változhat;

- mellbevágó: nem vagyunk piacképes áru.

Összeállította negyven hallgató segítségével:

Dudás Béla

A termelési szerkezet néhány kérdése a fa-alapanyagiparban

A fagazdaságot vertikálisan szervezve, az erdőben kitermelt faanyag egy részének feldolgozása a fa-alapanyagiparban történik. Ennek szerkezetváltása sem az erdőgazdálkodás, sem pedig a továbbfeldolgozás oldaláról nézve nem lehet közömbös. A termékre és a termelési szerkezetre ható tényezők közül az alapanyagellátás, a félkész- és késztermékek iránti igény, az érdekeltségi viszonyok, az erdőgazdálkodással való integráció, a termelési kapcsolatok a továbbfeldolgozó iparágakkal, valamint a beruházások hatása említendő meg mindenképpen. Az sem mindegy, hogy mit értünk valójában termék- és termelési szerkezet alatt. Mindezekről részletesebben a „Faipar” 1990/3. számában olvashatunk, jelen összeállításban a legfontosabb megállapításokat tesszük közzé.

A termékszerkezet felfogható úgy is, mint a gyártott termékfajták (termékcsoportok) meghatározott szempontok szerinti összetétele, egymáshoz és az összes termékhez viszonyított aránya. A termelési szerkezet — az előbbi analógiájára — a termelési (rész) folyamatokra épülő termelőegységek meghatározott szempontok szerinti egymáshoz és az egész folyamathoz viszonyított aránya. Mind a termék, mind pedig a termelési szerkezet vizsgálható nemzetgazdasági, ágazati és vállalati szinten egyaránt. Itt az ágazati szinttel foglalkoztunk.

Az elsődleges fafeldolgozással foglalkozó fa-alapanyagipar szűkebb (statisztikai) értelemben véve két fűrész-lemezipari vállalatot jelent, de valójában ide sorolható az erdő- és fafeldolgozó gazdaságoknál folyó, egyre növekvő jelentőségű fafeldolgozás is. A fa-alapanyagiparhoz immár hagyományosan sorolt fűrész- és lemezipar termék- és termelési szerkezete az 50-es évektől napjainkig a változó mennyiségi és minőségi igények kielégítését több-kevesebb sikerrel valósította meg, eközben olyan új falemezipari iparágak fejlődtek ki, mint a faforgács- és farostlemezgyártás, míg más területek (rétegelt lemez és hagyományos bútortalapgyártás) visszaszorultak. Elinult, majd megtorpant a bútorigipari félkésztermékek

gyártásfejlesztése. A 80-as évek közepétől új lendületet kapott a termék- és termelési szerkezetváltás a fa-alapanyagiparban, amikor is a fejlesztési lehetőségek bővülése, a külső tőkeforrások bevonása pótolhatja az eddig elmaradt területen tapasztalható hiányokat, emellett új gyártási profilok meghonosítására is sor kerülhet.

A termelési szerkezetre ható tényezők közül kiemelendő a termékek iránti piaci kereslet és az alapanyag-ellátás. Ez utóbbi tekintetében a rendelkezésre álló hazai alapanyag a továbbfeldolgozás számára legfrekvenciáltabb faanyagokból sem mennyiségi, sem pedig minőségi oldalról nézve nem fog javulni az ezredfordulóig. A továbbfeldolgozó iparágak (bútorigipar, épületasztalosipar) félkész- és késztermék igénye általában meghaladja a fa-alapanyagipar lehetőségeit. Itt a járható utat a közös érdekeltségen alapuló vállalkozások, társulások segíthetik elő. A fafeldolgozás integrációja az erdőgazdálkodással — mennyiségileg legalábbis — stabil nyersanyagforrást biztosít a fafeldolgozás számára, míg maga az integráció ténye mindkét oldalról számos kérdést vet fel. Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy e két szakterületi tevékenységet integráló vállalatoknál növekszik a fafeldolgozás jelentősége, súlya, s jobbak a fejlesztési lehetőségek is, mint az erdővel nem rendelkező, tisztán ipari profilú vállalatoknál.

A fa-alapanyagipari beruházások az elmúlt időszakban eléggé egyoldalúan valósultak meg, részben tudták csak követni a továbbfeldolgozó iparágak rekonstrukcióját. A 80-as évek közepétől tapasztalható fejlesztési, beruházási megélénkülés, a külső tőke bevonása, a lízing ügyletek terjedésével pótolhatja az eddigi lemaradásokat, megvalósíthatja a jövő igényeinek megfelelő szerkezetváltást a fa-alapanyagiparban. Ezen átalakulási folyamatban kiemelt szerepet kaphat az erdőgazdálkodás, az alapanyag- és továbbfeldolgozó iparok összehangolt vállalati fejlesztése, közös vállalkozása.

Dr. Tóth Sándor László